

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه معدن »
(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

« طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه معدن » (به شماره ثبت ۴۵) که با هدف تنقیح قوانین مربوط در حوزه معدن تهیه شده است، در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۲۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. شورای نگهبان طی نامه شماره ۹۹/۱۰۲/۱۸۳۶۳ مورخ ۱۳۹۹/۳/۲۶ در یک بند ابهامی را نسبت به طرح مزبور اعلام کرد. لازم به ذکر است پیش از بررسی ایراد شورای نگهبان، کماکان کاستی‌هایی از جمله انتخاب احکام مندرج در این فهرست، بر اساس کلمات کلیدی و نه محتوای قوانین و عدم جامعیت در طرح حاضر به قوت خود باقی است که در گزارش مرکز پژوهش‌ها به شماره مسلسل ۳۱۰۱۶۱۴۱ به تفصیل آمده است. به عنوان مثال در ردیف (۱۹) «ابقا آقایان دکتر ... وزیر صنایع و معادن - دکتر ... وزیر فرهنگ و دکتر ... معاون اداری نخست‌وزیر کماکان در سمت‌های خود در دانشگاه تهران» مصوب ۱۳۴۱/۵/۲۲ دارای ماهیت استخدامی است و ارتباطی با حوزه معدن ندارد. برخی از قوانین نیز با وجود ارتباط با حوزه معدن مورد بررسی قرار نگرفته‌اند؛ مانند: «قانون تعرفه گمرکی و اجازه انعقاد قراردادهای گمرکی مخصوص با دول خارجه» مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۳ به موجب ماده (۵) «قانون تعرفه گمرکی» مصوب ۱۳۱۵/۲/۳ نسخ صریح شده است و یا «لایحه قانونی در مورد واگذاری تونل‌ها و تأسیسات معدن ده‌ملا شاهرود به مدرسه عالی معدن شاهرود» مصوب ۱۳۵۸/۱۲/۲۷ با اجرای این قانون منتفی شده است. در برخی از موارد ذکر شده مواد مرتبط با حوزه معدن به صورت کامل آورده نشده است؛ به عنوان نمونه در ردیف ۱۱۵ فهرست منقضی، بند «الف» تبصره «۳» قانون بودجه سال ۱۳۶۲ نیز مرتبط با حوزه معدن است که ذکر نشده است.

بررسی ایراد شورای نگهبان

در ماده واحده مصوبه مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۹ مجلس شورای اسلامی آمده بود که احکام قانونی حوزه معدن، مذکور در پیوست، بی‌اعتبار است. شورای نگهبان پس از بررسی مصوبه، بیان کرد که مشخص نیست بی‌اعتباری قوانین، شامل زمانی که در گذشته این احکام اعتبار داشته‌اند نیز می‌شود یا خیر و مصوبه مذکور از این جهت دارای ابهام است. در واقع از وصف «بی‌اعتبار» دو مفهوم برداشت می‌شود. اول اینکه مترادف نسخ می‌باشد. یعنی از زمان تصویب این قانون، قوانینی که در پیوست آمده، فاقد اثر نسبت به آینده است ولی نسبت به گذشته اثر آن برقرار است. دوم اینکه این قوانین فاقد هرگونه اعتبار و ارزشی از زمان تصویب به بعد دارند و به نوعی این قوانین باطل می‌باشند.

مخصوصی سخن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۴۵

شماره چاپ:

۴۵۱

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۳۵۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۱۰/۲۰

به بیان دیگر حتی نسبت به زمان گذشته و برخی برهه‌های تاریخی فاقد هرگونه آثار می‌باشند. اثر این نوع برداشت این خواهد بود که کلیه اقدامات اداری و قضایی و دعاوی که مستند به این قوانین بوده است، به دلیل عدم اعتبار قوانین فاقد وجاهت تلقی خواهد شد.

با توجه به اینکه ابهام شورای نگهبان در مورد این مصوبه مانند مصوبات «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت» و «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه محیط زیست» بوده است، کمیسیون صنایع و معادن در جهت اصلاح، ماده واحده را به این صورت اصلاح کرده است: «از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، احکام قانونی مذکور در پیوست، منسوخ اعلام می‌گردد.»

به نظر می‌رسد علی‌رغم اصلاح صورت گرفته، متن ماده واحده کماکان واجد ابهام است چراکه مشخص نیست عبارت «منسوخ اعلام می‌گردد» انشائی است (به این معنا که از تاریخ تصویب طرح حاضر قوانین مندرج در فهرست، منسوخ می‌شود)؛ یا اعلامی است (به این معنا که این قانون صرفاً در مقام تدوین فهرست قوانین منسوخ پیشین است و نه نسخ جدید آنها). با توجه به ابهام شورای نگهبان در مورد واژه «بی اعتبار» پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی، اولاً عنوان طرح به «فهرست قوانین یا مواد منسوخ حوزه معدن» اصلاح شود، ثانیاً تاریخ نسخ هریک از قوانین اشاره شده اعم از نسخ صریح یا ضمنی یا منتفی شده و یا مدت آنها منقضی شده تصریح گردد و مشروط به درج تاریخ نسخ هریک از قوانین یا مواد منسوخ، متن ماده واحده به شرح زیر اصلاح شود:

«فهرست احکام قوانین یا مواد منسوخ حوزه معدن، که نسخ صریح یا ضمنی شده یا منتفی شده و یا مدت آنها منقضی شده است، و تاریخ نسخ آنها به شرح مندرج در پیوست این قانون می‌باشد.»

نتیجه‌گیری

فارغ از اشکالاتی، از جمله عدم جامعیت و پرداختن به موضوعات غیرمرتبط با حوزه معدن که در این طرح وجود دارد، مصوبه کمیسیون رافع ایراد شورای نگهبان به نظر نمی‌رسد. در جهت تکمیل و اصلاح بهتر مصوبه پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی، اولاً عنوان طرح به «فهرست قوانین یا مواد منسوخ حوزه معدن» اصلاح شود، ثانیاً تاریخ نسخ هریک از قوانین اشاره شده اعم از نسخ صریح یا ضمنی یا منتفی شده و یا مدت آنها منقضی شده تصریح گردد و مشروط به درج تاریخ نسخ هریک از قوانین یا مواد منسوخ، متن ماده واحده به شرح زیر اصلاح شود:

«فهرست احکام قوانین یا مواد منسوخ حوزه معدن، که نسخ صریح یا ضمنی شده یا منتفی شده و یا مدت آنها منقضی شده است، و تاریخ نسخ آنها به شرح مندرج در پیوست این قانون می‌باشد.»